

NYMPHAEA Folia naturae Bihariae	XXXIX	125 - 134	Oradea, 2012
---	--------------	------------------	---------------------

In Memoriam Paul-Erik Damm (1969 - 2012)

Erika Posmoșanu

*Muzeul Țării Crișurilor, B-dul Dacia nr. 1-3, 410464 Oradea,
e-mail: eposmosanu@gmail.com*

A scrie la trecut despre Paul Damm este o sarcină dificilă, oricâte cuvinte aş folosi, nu vor fi suficiente pentru a-l descrie pe speologul şi omul Paul DAMM. A fost unul dintre colaboratorii importanţi ai Secţiei de Ştiinţele Naturii din cadrul Muzeului Țării Crișurilor şi ai revistei Nymphaea, prin urmare prezentarea realizărilor sale în domeniul speologiei şi a listei de publicaţii în revista muzeului este un gest firesc.

Paul-Erik Damm s-a născut la 10. iunie 1969, în oraşul Aleşd, judeţul Bihor. După absolvirea ciclului liceal la Liceul Industrial Aleşd, a urmat din 1994 cursurile Facultăţii de Biologie - Geologie, Secţia Mineralogie, din cadrul Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca. În 1998 a participat la „Universitatea de Vară” organizată de Facultatea de Geologie - Universitatea Eötvös Loránd din Budapesta, absolvind cursul *Geologia şi hidrogeologia regiunii nord - nord vestice a Ungariei*, iar în ultimul semestru al facultăţii a obţinut o bursă de studii *Erasmus-Socrates* la Universitatea din Lund-Suedia pe o durată de 5 luni, absolvind cursul *Palaeo-ecological methods and chronology* organizat de Departamentul de Geologie a Cuaternarului. În 1999 a obţinut licenţa cu lucrarea *Studiul geologic şi mineralogic al zonei Valea Rea - Cornu Munţilor (judeţul Bihor)*.

Fiind un împătimit al naturii încă din copilărie, la vârsta de 14 ani s-a înscris în Clubul de Speologie „Z” Oradea, devenind discipolul speologului Liviu Vălenaş.

Pentru a-și perfecționa cunoștințele în domeniul speologiei a parcurs mai multe cursuri de perfecționare: Stagiul *Explorarea Râurilor Subterane* – 1984 – Casa de Piatră, jud. Alba, *Tehnicile speologiei alpine* – Hodobana, jud. Alba și *Morfologia Carstică* - 1988 – Valea Firii, jud. Cluj. În 1989 a devenit președintele Clubului de Speologie „Z” Oradea, aducându-și o contribuție importantă în fondarea *Federației Române de Speologie* și a *Centrului Regional de Supraveghere Ecologică a Munților Apuseni*. În cadrul Federației Române de Speologie a condus Comisia de Știință și Comisia de Publicații.

După absolvirea facultății s-a angajat la Institutul de Speologie „Emil Racoviță” – compartimentul Cluj-Napoca ca geolog – asistent cercetare, unde printre altele a efectuat studii privind reabilitarea captării sursei de apă din P. Pișnița (M. Pădurea Craiului). Din 2000 a lucrat ca geolog, administrator al Complexului Peștera Ungurului – Șuncuiș, Oficiul Life Oradea, biroul Aleșd, apoi din 2002 s-a angajat ca geolog, responsabil cu probleme legate de hidrogeologie și protecția mediului la SC „Transilvania General Import – Export” SRL.

În 2006 a fost cooptat în echipa Administrației Parcului Natural Apuseni unde și-a desfășurat activitatea până în 2009, când starea de sănătate i s-a agravat. Nu a renunțat însă niciodată la activitatea speologică, asumându-și un rol important în organizarea taberelor de explorare a sistemelor carstice din Apuseni.

Activitatea speologică și geologică

Paul Damm a participat activ la explorări speologice, în special în perimetrul Munților Apuseni, descoperind noi peșteri, noi galerii, care au fost topografiate și studiate din punct de vedere carstologic, geologic și hidrogeologic. Astfel, a descoperit peste 200 de peșteri, printre care și Avenul V5, cel mai adânc din țară.

A topografiat și a efectuat investigarea științifică a peste 650 peșteri cu o lungime cumulată de peste 200 km, gestionând arhiva topografică a Clubului de Speologie „Z” Oradea.

A realizat cartografierea geologică a perimetrului Valea Rea - Boga – Sebișel, investigarea geospeologică și cadastrarea peșterilor din zona Gârda – Ordâncușa – Ocoale. A efectuat și a publicat 14 sistematizări dedicate peșterilor din diferite zone carstice ale Munților Apuseni, evidențiind prin marcări de ape cu trasori ecologici 9 sisteme. A descoperit primul paleocarst hidrotermal cu mineralizație auriferă din România și mai multe minerale inedite pentru mediul speleal din țara noastră, descriind în colaborare cu prof. dr. Bogdan Onac peșteri cu geneză hidrotermală, formate în skarne.

Printre descoperirile de importanță paleontologică și arheologică se numără două situri cu herpetofaună fosilă, un punct arheologic complex, de locuire

Neolitică, și P. din Valea Șesii, care adăpostește un sit paleontologic important cu oseminte de *Capra ibex*.

A coordonat activitatea de explorare-cartare a Avenului V5 (-653 m denivelare), care deține Recordul Național de Adâncime și a Peșterii din Valea Rea, cel mai mare „muzeu” speleo-mineralogic al României. A participat la explorările și cercetările științifice în majoritatea peșterilor importante din Munții Bihorului (Humpleu, Hodobana, Zăpodie, Zgurăști etc).

Activitatea științifică și publicistică

Paul Damm a participat activ la sesiuni și congrese științifice, întâi ca speolog amator, apoi în calitate de reprezentant al unor instituții de cercetare. Astfel, a susținut 7 lucrări în cadrul Simpozionului Internațional *Theoretical and Applied Karstology*, 4 la sesiunile Conferinței *Karst 2000* – Cluj Napoca și 28 de lucrări la sesiunile științifice ale Congresului Național de Speologie. Devine redactor al revistei *Speomond* și colaborează cu publicații ca *Theoretical and Applied Karstology*, *Travaux de l'Institut de Speleologie „Emille Racovitza”*, *Studia Universitas Babeș-Bolyai*, *Nymphaea - Folia Naturae Bihariae*, *National Geographic* și *Revista Ecocarst*. Încă din studenție a devenit un colaborator fidel al Muzeului Țării Crișurilor, publicând regulat în revista *Nymphaea*, editată de muzeul orădean.

Activitatea sa publicistică se concretizează prin publicarea, ca autor sau co-autor, a peste 50 de lucrări, după cum urmează:

- Birtalan, Gy., Damm, P. 2001 - Explorări subacvatice în Izbulul Galbenei și Izbulul Brătcănilor, *Speomond*, 6: 8-9.
- Damm, P. 1986 - Avenul din Tătăroaia, *Bul. CCSS* 10: 159-162, București.
- Damm, P. 1987 - Notă asupra unor peșteri din bazinul superior al văii Vida, *Bul. CCSS* 11:121-134, București.
- Damm, P. 1989 - Carstul din zona Rujet-Sohodol, *Bul. CCSS* 12: 27-38, București.
- Damm, P. 1992 - Avenul „Adrian” de sub Cornul Munților, *Speotelex* 7/II: 14-17, București.
- Damm, P. 1993 - Considerații asupra sistemului carstic Vărășoaia-Boga, *Anuarul științific al SAS* 1993: 30-49, Cluj.
- Damm, P. 1993 - Peștera Aurica 2, *Anuarul științific al SAS* – 1993: 50-54, Cluj
- Damm, P. 1993 - Un nou aven „minier” în platoul carstic Zece Hotare, *Contribuții la Cunoașterea Carstului* 1/1993, Baia Mare.
- Damm, P. 1994 - Notă preliminară asupra carstului din zona Poiana Horea - Apa Caldă - Mărșoaia, *Ardealul Speologic* 4: 71-76, Cluj

- Damm, P. 1994 - Noi explorări în Groapa de la Barsa, *Cercetări Speologice* 2: 4-8, București.
- Damm, P. 1996 - Sistemul carstic Fundătura Roșiorului - Gropile Hododii – Izbulul Topliței, *Nymphaea* 22: 11-22.
- Damm, P. 1996 - Avenul V5 - Sistemul carstic Vărășoaia - Boga, *Nymphaea* 22: 29-35.
- Damm, P. 1997 - Peștera Prăbușită, *Munții Carpați* 2: 31-34, București.
- Damm, P. 1998 - *Geologia zonei Gârda – Ocoale*, *Buletinul speologic Gârda*, nr.1:11-15.
- Damm, P. 1998 - Hidrogeologia zonei Gârda - Ocoale; *Buletinul speologic Gârda* 1: 15-16.
- Damm, P. 1998 - Prezentarea peșterilor din bazinul Vaii Gârda Seacă. *Buletinul speologic Gârda* 1: 65-79.
- Damm, P. 1998 - Prezentarea peșterilor din bazinul Vaii Pleșii și Arieșul Mare între Gârda de Sus și Arieseni. *Buletinul speologic Gârda* 1: 80-84.
- Damm, P. 1998 - Peștera din Valea Șesii, *Speomond* 3: 28-29.
- Damm, P. 1998 - Studiu complex al carstului din zona Aștileu - Pusta Calățea, *Nymphaea* 25: 13-124.
- Damm, P. 1998 - La relation karst - parakarst dans la genese de la grotte de Pereții Corlatului (Monts du Bihor, Roumanie). *Travaux de l'Institute de Speologie "Emil Racovitza"* t. XXXVII. București.
- Damm, P. 1999 - Vărășoaia, *Speomond* 4: 9-13.
- Damm, P. 1999 - Peștera din Groapa Moțului (Munții Pădurea Craiului), *Speomond* 4: 23-24.
- Damm, P. 2000 - Evolution of Karst in the Valea Rea-Cornu Munților Area (Bihor Mountains, NW Romania), *Karst Studies and Problems: 2000 and Beyond*, *Presa Universitară*, Cluj Napoca, 22-25.
- Damm, P. 2000 - Fauna ciudată a sistemului carstic Potriva-Aștileu, *Speomond*, 5: 25.
- Damm, P. 2000 - Peștera de la Izvorul Crișului Negru, *Speomond* 5: 27-28.
- Damm, P. 2004 - Avenul V5 - Râul din Măruntaiele Pământului – *Terra* 11: 6-7.
- Damm, P. 2004 - Preliminary Note on the Intermittent Exsurgence in Ungurului Cave (Pădurea Craiului Mountains), *Nymphaea* 31: 31-34.
- Damm, P. 2005 - Ghidul excursiilor la cea de-a XXXIII - a ediție a Congresului Federației Române de Speologie, Roșia Bihor : 20-25 septembrie 2005, *Ed. FRS*, Oradea, 6 p.
- Damm, P. 2006 - Carstologie – noțiuni de bază. *Note de curs*, Oradea, 14 p.
- Damm, P. 2006 - Cetățile Rădesei, *Speomond* 11: 23-26.
- Damm, P., Dezső, J. 1997 - Peștera lui Potriva, *Speomond* 2: 25-28.

- Damm, P., Dezső, J. 2002 - Clastoendocarst de cimentare diferențiată în partea de nord a Munților Apuseni, *Nymphaea* 29: 5-9.
- Damm, P., Lascu, V., Ciubotărescu, C. 1999 - Condiționarea tectonică și hidrogeologică a sistemelor hidrocarstice din Platoul Ocoale (Munții Bihor), *Speomond* 4: 14-18.
- Damm, P., Lascu, V., Ursu, V. 2011 - Karst and speleology in Romania, *Turkish Journal of Speleology -Karst and Cave Science* 2(2): 19-35.
- Damm, P., Mărcuș, O. 2002-2003 - Peștera Meziad – Studiu monografic, *Speomond* 7-8: 16-19.
- Damm, P., Mărcuș, O., Bruncsák, T. 2002-2003 - Carstul din zona Dealul Farcu (bazinul văii Șteazelor, Munții Pădurea Craiului), *Speomond* 7-8: 33-38.
- Damm, P.E., Mátyási, L., Zih, J. 2007 - Le gouffre V5 (Roumanie), *Spelunca*, Paris, 108: 36-38.
- Damm, P., Mitrofan, H. 1998 - Contribuții la cunoasterea endocarstului din platoul Jofi-Răcas-Sclavu Pleș, *Speomond* 3: 30-31.
- Damm, P., Mitrofan, H. 2004-2005 - Peștera din Pârâul Hodobanei, *Speomond* 9-10: 15-19.
- Damm, P., Moreh, K. 1998 - Date inedite despre peșterile din bazinul Somesul Cald, *Munții Carpați* 10: 86-95, București.
- Damm, P., Moréh, K. 2001 - Explorări speologice în partea central - estică a Munților Bihor, *Speomond* 6: 10-12.
- Damm, P., Perényi K., Pop, C., Szűcs, Sz., Zih, J. 1996 - Considerații asupra peșterii din Valea Rea, *Cercetări Speologice* – 1996: 21-23, București.
- Damm, P., Pop, C. 1998 - Clubul de speologie Z - 25 de ani de explorări speologice în Munții Apuseni, *Clubul de speologie Z*, 27 pp.
- Damm, P., Szűcs, Sz. 1994 - Morfologia Peșterii din Coasta Mitrei Miculii, *Ardealul Speologic* 4: 58-62, Cluj Napoca.
- Damm, P., Szűcs, Sz., Dezső, J. 1996 - Zona carstică Subpiatră, *Cercetări Speologice*: 34-38, București.
- Damm, P., Zih, J., Zih-Perényi, K., Pop, C. 2004-2005 – Avenul V5 – Istoria unui Record Național de Adâncime, *Speomond* 9-10: 2-7.
- Ghergari, L., Tămaș, T., Damm, P., Forray, F. 1998 - Hydrothermal Paleokarst in Valea Rea Cave (Bihor Mountains, Romania); *Theoretical and Applied Karstology*, vol.10/1997, Bucharest.
- Onac, B.P., Damm, P. 2002 - Preliminary data on the mineralogy of limestone and skarn - hosted caves from Băița (Bihor County, Romania), *Studia Universitatis Babeș - Bolyai, Geologia*, XLVII/1: 93 -104, Cluj Napoca.

- Onac, B.P., Kearns, J., Damm, P., White, W.B., Mátyási, S. 2000 - The first reported occurrence of Metatuyamunite – $\text{Ca}(\text{UO}_2)_2 \cdot 3-5 \text{H}_2\text{O}$ in Romania, *Romanian Journal of Mineralogy*, București, p. 5-10.
- Onac, B.P., Kearns, J., Damm, P., White, W.B., Mátyási, S. 2001 - Hydrothermal Genesis of Metatuyamunite – $\text{Ca}(\text{UO}_2)_2 \cdot 3-5 \text{H}_2\text{O}$ in the Valea Rea Cave, Romania, *Abstract volume of the 13th International Congress of Speleology 4th Speleological Congress of Latin América and Caribbean 26th Brazilian Congress of Speleology*, Brasilia: 25-30.
- Onac, B.P., Racovita, Gh., Brad, T., Ciubotarescu, C., Damm, P-E., Tamas, T., Iepure, S., Borda, D. 2010- Atlasul Peșterilor din Munții Apuseni, Munții Bihor, Bazinul Arieșului Mare, *University of South Florida*, 90 pp.
- Venczel, M., Damm, P. 2000 - Holocene Amphibians and Reptiles from Cave No.1, Valea Morii, (Bihor County, Romania), *Karst Studies and Problems:2000 and Beyond*, Presa Universitară, Cluj Napoca, 148-150.
- Vremir, M., Damm, P. 1998 - Clastocarstul din Dealul Cetățuia - Cluj, *Nymphaea* 25: 5-12.
- Vremir, M., Damm, P. 2000 - Late Triassic Palaeoendokarst network in Vântului Cave (Șuncuiuș, Pădurea Craiului Mountains, Romania), in *Karst Studies and Problems: 2000 and Beyond*, Proceedings of the joint meeting of Friends of Karst, Theoretical and Applied Karstology, and International Geological Correlation Program (IGCP 448), Cluj-Napoca, 14-22 July. *Presa Universitară*, Cluj Napoca, 156-161.

La începutul anului 2012, Paul a pierdut lupta cu boala, a plecat într-o altă lume, unde acum povestește despre aventura sa speologică din Munții Apuseni prietenilor speologi Halasi Gábor, Paul Matoș sau Dénes István, plecați și ei prea devreme dintre noi. Paul a plecat, însă realizările sale în domeniul speologiei vor rămâne peste timp, lucrările și manuscrisele sale vor ghida noi generații de speologi amatori prin labirintul explorărilor speologice.

Cei care l-au cunoscut și l-au apreciat își vor aminti mereu de marea aventură a scurtei sale vieți.

Prof. univ. dr. Iosif Viehmann - *Institutul de Speologie EMIL RACOVITĂ, Cluj:* „Am fost aproximativ șase ani coleg de coardă, scăriță și lampă de carbid cu Paul. Am făcut împreună cinci deplasări de teren. În două dintre ele l-a ajutat și l-a servit și pe profesorul conf. dr. Ioan Coroiu, specialist în chiroptere, iar în prezent decanul Facultății de Biologie – Geologie. Încă în primele zile după instalarea lui în schema Institutului de Speologie „Emil Racoviță” Cluj, am spus despre Paul

că este „*un al doilea VĂLENAȘ*” (Liviu Vălenaș, reputat specialist al carstului din Bihor). Am văzut lucrările publicate de Paul Damm la București, Cluj și Oradea. Și împreună cu toți colegii mei ne-am bucurat de achiziția acestui nou coleg intrat în schema institutului. Așa tăcut și modest cum îl știm, în sesiunile științifice, congrese sau simpozioane, cuvântarea lui a fost fără echivoc, iar descoperirile sau concluziile personale acoperite de aplauze. Paul Damm n-a fost un om îndeajuns de fericit. Modestia lui nu i-a îngăduit să dea cu pumnul în masă și să ceară. Nu s-a găsit omul care să-i dea o locuință în care să doarmă peste noapte. Nici în Cluj unde slujea științific ca o albină în căutare de polen, și-a improvizat condițiile de viață până când a fost cuprins de boli. Internările vremelnice în spitale nu l-au putut întoarce la o viață normală. Paul este încolțit de boli de două ori iar a treia oară ne părăsește fără apel. În el am găsit adevăratul speolog **pasionat**, nepăsător de sine. Memoria lui RACOVIȚĂ și tainele peșterii pe care el le-a cunoscut ne obligă astăzi să conchidem că locul liber lăsat pe scara avenului vieții nu va fi curând înlocuit de un alt Paul Damm.”

Dr. Cristian Goran – *Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, București*: „Un moment foarte trist, o situație îngrozitoare pentru familie, prieteni, apropiați, o mulțime de planuri, idealuri, speranțe care s-au curmat brusc, dar și sfârșitul unei foarte grele lupte cu propria-i suferință, greutatea celor din jur și multe altele pe care nici măcar nu le bănuim. Paul Damm a fost un mare Speolog, într-o permanentă luptă. S-a luptat să descopere sute de peșteri, să înțeleagă și să găsească marile sisteme din Apuseni, să învingă sistemul federal și apoi să pună umărul la organizarea lui, să reînvie Clubul „Z”, să adune speologi din țară și străinătate pentru explorarea marilor sisteme carstice din Bihor, să scoată reviste, să inițieze simpozioane, concursuri, să ofere celor din jur cât mai multe informații, idei și sprijin. Paul Damm a fost un Speolog fanatic și un neobosit cercetător al carstului din Apuseni, care s-a luptat pentru Speologie și și-a dus lupta până la capăt ignorându-și sănătatea, propriile nevoi sau neputințe. Câți sunt în stare de așa ceva? Pentru tot ce a făcut și a lăsat speologiei, Paul trebuie apreciat și omagiat fără rezerve.”

Dr. Leél-Össy Szabolcs – *președintele Asociației Maghiare de Cercetare a Peșterilor și Carstului (Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat)*: „Pentru prima dată l-am întâlnit pe Paul în prima jumătate a anilor '90, când a participat la un curs de vară la Universitatea Eötvös Loránd, Budapesta. Atunci era deja membru în legendarul Club „Z” Oradea, desfășura cu succes munca de cercetare, coordona activitățile de explorare la Valea Rea. După o lună ne-am dat întâlnire la Oradea... Pali a trăit pentru Munții Bihor, pentru împrejurimile Padișului. Uneori am stabilit

întâlnirea, alteori ne-am întâlnit întâmplător. Atunci când (rareori) eu ajungeam pe acele meleaguri, el „întâmplător” era chiar acolo... Ultima dată s-a întâmplat la fel, cu câțiva ani în urmă. Atunci deja era după o boală gravă, ne-am făcut griji pentru el în ciuda vârstei sale tinere... Tabăra din Vărășoaia începea pe 6 august, iar eu am ieșit din Cheile Someșului pe data de 4 cu vreo 20 de persoane. La baza poienii era un singur cort: al lui Pali, bineînțeles. De departe îmi făcea semn, să mă apropii. Am povestit îndelung, a servit călătorul însetat: n-am știut că aceasta va fi ultima noastră întâlnire... Recompensa vieții sale profesionale a constatat în faptul că de la înființarea parcului natural el a putut coordona activitățile speologice. În această calitate am schimbat adesea e-mailuri. Și el a urmărit atent corespondența electronică a speologilor din Ungaria, reacționa îndată ce se ivea orice problemă legată de Munții Bihor. Îi anunța pe toți speologii maghiari despre toate modificările legate de regulamente, legislație. Întotdeauna i-a ajutat cu sfaturi privind obținerea de avize și autorizații. Într-o lume a cercetării speologice tot mai birocratizată la nivel mondial, el a fost un punct stabil în planificarea turelor în Bihor sau Pădurea Craiului. Nu numai prietenii, dar și speologii pe care nu-i cunoștea se puteau baza pe altruismul lui. Azi, când scriu aceste rânduri (august 2012 - n.r.), ar fi trebuit să fiu la Peștera Vârfuraș, dar cel care a planificat tura, a început cu întârziere procedura de obținere a avizelor. Când am aflat că nu putem merge, primul meu gând a fost Pali: dacă ar fi trăit, dacă nu ne-ar fi lăsat înainte de vreme, acum nu am fi avut griji, în mod sigur ne-ar fi ajutat... Păstrându-i memoria veșnică, cu durere în suflet, în numele speologilor din Ungaria, îmi i-au rămas bun de la Pali.”

Dr. Horia Mitrofan – *Institutul de Geodinamică Sabba S. Ștefănescu al Academiei Române; membru de onoare al Clubului „Z”*: „Dat fiind că nici speologia - ca mai toate lucrurile din țara asta - nu a beneficiat de o evoluție normală (așa cum se întâmpla, de exemplu, prin alte părți ale Europei), Pali a crescut sub o aură de „romane cavalierești”: produse ale epocii de temeritate și maliție „trade-mark Liviu Vălenaș”; din vremurile când cu câteva piese desperecheate de echipament (procurate „pe sub mână”, de peste graniță - dar de cele mai multe ori improvizate pur și simplu „pe genunchi”, chiar de către cei ce le foloseau), o mână de „desperados” descopereau în munții României peșteri imense, de o complexitate, o dificultate și o frumusețe nebănuite. Iar cei care după mai mulți ani de „peșterit”, încă perseverau să se expună unui astfel de regim, ajunseseră - foarte probabil - să fie convinși că mașinăria lor anatomo-fiziologică este indestructibilă! În plus, erau vremurile în care relatarea explorării, ori harta unei peșteri nu se puteau publica decât în broșurele obscure, litografiate aproape clandestin, în tiraje minuscule. Nu e deci de mirare că speologii aproape fetișizau acest gen de publicații: ele au continuat să

apară și după 1990, timp de mulți ani, înainte ca interesul pentru sistematizarea și conștientizarea patrimoniului subteran să dispară aproape complet, sub avalanșa noilor motivații post-decembriste. Pali a fost probabil ultimul exemplar al unei specii extinse, refuzând să accepte păienjenitul de compromisuri și tentații al acestor noi vremuri. A rămas fidel vechiului cod de comportament – „pur și dur” – în care se închegea speologia de la noi.”

Eleonora Mircescu – Fundația ECOTOP, Oradea, membru fondator al Clubului „Z”: „În urmă cu doi ani Paul m-a rugat să scriu un articol pentru *Speomond*, despre carstul în lavă din Lanzarote. Am tot amânat, ba că nu am inspirație, ba că nu am chef....las`că îl scriu mâine... Acum e prea târziu. Ca membru fondator al Clubului de Speologie „Z” am urmărit de-a lungul anilor activitatea pe care o desfășurau membrii clubului. Așa l-am cunoscut pe Pali Damm. De fapt auzisem multe despre el, dar personal ne-am cunoscut la Zenovia, pe malul Crișului Repede în 2001. Eu eram cu o ceată de copii de la ECOTOP, el era administrator la Zenovia. Am intrat cu copiii în Peștera Ungurul Mare, am văzut ce era de văzut, apoi am discutat cu Pali despre Valea Rea și V5. Acum constat că îmi este foarte greu să vorbesc despre el la trecut. Am fost obișnuiți să îl avem alături ori de câte ori aveam nevoie de câte o informație. Era așa de simplu, să punem mâna pe telefon și să întrebăm:

- Alo, Pali, cum e galeria belemnitelor din Gălășeni, merită să intrăm pe ea, continuă?
- Poți să ne dai schița cu ultimele cartări din Gălășeni?”

Viorel Lascu – Federația Română de Speologie: „Pali era un neamț cu spirit de dac. Nu i-a fost frică de moarte, a privit-o în ochi și a sfidat-o convins că ce lași în urma ta e mai important decât tihna. În 29 de ani de speologie a adunat semințe de cunoaștere în speologie și le-a împrăștiat în văzduhul cunoașterii spre oameni născând speologi. Era pentru speologi o adevărată bibliotecă, cu o experiență profesională impresionantă, posedând vaste cunoștințe geologice, speologice și de teren, dobândite din 1983 până în prezent, despre Munții Bihor, Vlădeasa, Pădurea Craiului, Plopiș, Codru Moma. Ca secretar de redacție al revistei *Speomond* a pus suflet și energie nemăsurabilă în apariția în scrisuri a muncii speologilor. Pentru mine Paul este un fel de Petre Țuțea al speologilor, dispărut prematur. Dacă ar fi scris câte avea în cap și câte putea să povestească despre peșterile din Apuseni și nu numai, speologia ar fi fost mult mai bogată astăzi. Ne rămâne datoria de prieteni de a încerca să publicăm câte ceva din ce a adunat în arhivele scrise și electronice, așa cum și-a dorit, spre folosința speologilor și păstrarea în bună stare a peșterilor.”

Mulțumiri

Mulțumesc soției lui Paul, doamnei Kocsis Katalin pentru ajutorul acordat în realizarea acestui articol, pentru datele biografice și lista publicațiilor puse la dispoziția noastră. Mulțumesc, de asemenea, Prof. univ. dr. Iosif Viehmann, Dr. Cristian Goran, Dr. Leél-Össy Szabolcs, Dr. Horia Mitrofan, Eleonora Mircescu și Viorel Lascu pentru cuvintele frumoase prin care au evocat momente din viața speologului Paul Damm.